

İşçi Hareketi ve Muhaceret Meselesi

İÇTİMAİ GERGINLIKLAR TEORISINE YARDIM

Prof. K. V. Müller

Remzî bir mefhum olan «İçtimaî gerginlik - Sociale Spannung» fikri, her türlü mümkün telâkkiler yığını içinden çıkardığımız ve *communis opinio* olarak bir kenara koyduğumuz benzer sembollerden biridir. Ekseriya bu gibi sembol mefhumlar, gayrimesru olarak muayyen bir değerlendirme fikrini de mündemiç bulunur. Maamafih bizim bu sosyolojik araştırmada kullanacağımız «İçtimaî gerginlik» için, bereket versin, bu hal mevcut değildir. Bu mefhum bir taraftan boşanma ve çözülmeye mütemayil bir vaziyettir, diğer taraftan içtimaî dinamizi de his ettirmektedir: İçtimaî gerginlik, boşanmak isteyen enerjilerin hüzmesidir. Bu durum bozucu olduğu kadar içtimaî bakımdan semereler de verebilir. Umumî olarak ifade etmek lâzım gelirse, içtimaî gerginlik, cemiyetin bir zümresinin sosyal talepleri ile, aynı cemiyetin çerçevesi içinde bu taleplerin tatmini imkânları arasındaki çatışmadan tevellüt etmektedir.

Kuvvetli bir şekilde tarihî maddeciliğin tesiri altında kalan carî bir tasavvura göre, burada ekseriya zarurî veyahut *immanan* bir cereyan mahiyetinde diyalektik bir vetîre bahis mevzuudur. Kollektif hayat tasavvurlarının maruz kaldığı derin tebeddüllerden mütevellit ve cemiyet bünyesinde mütehassıl tazyikler, parçalanma ve «gerginlik» ler, sonradan ihtilâlcî bir harekete, yahut yeni bir cemiyet inşasına, hülâsa içtimaî muvazenenin tekrar tesisine, gerçek sosyolojik manada (meselâ Burhahm'ın «İdareciler revölüsyonu» nda tasarladığı şekilde) bir ihtilâle, yahut cemiyet bünyesinde temelli bir değişiklik olmaksızın tekâmülcü bir tesviye amelîyesine zarurî olarak sevkedecektir.

Bu gibi gerginlikler, sosyal tevettürler oragnik vetire icabı olarak değil, aynı zamanda tamamiyle arızî katastroflar, hatta siyasî hadiseler neticesinde de hasıl olur. Keza bu gerginlikler bir halk

zümresini, cehde ve an'aneye müstenit sosyal taleplerini yerine getiremeyecek bir hale de sokar.

Bu gibi hallerde içtimâî münasebetler, büsbütün başka bir şekil alır. Müstesna felâketlere maruz kalanların sosyal - psikolojik bakımından çıkış vaziyeti, içtimâî vetirenin cereyanı esnasında gerginliğe maruz olan ve cemiyet karşısında az çok tenakuzlara çarpan zümrelerinkinden büsbütün başkadır. Bu gibi zümreler gayriâdil bir içtimâî inkişaf vetiresinin işleminde karşılaştıkları tezadlardan bir çok deliller çıkarırlar bir missiyon ile mükellef olduklarını düşünürler ve yeni bir *elit* olarak eskisini ortadan kaldırmak isterler. Kendilerinin cemiyet için zarurî bir fonksiyon bulunduğu kanaati vardır. Meselâ Burnahm'ın «idareci tabaka», Marx'ın «Proletarya», Vebelnn'in «teknokrazi» için düşündükleri bu kabıldendir. Bu mülâhazalarla yeni bir içtimâî devrenin şekillenmesi için zarurî bir vazifenin ifası lâzım gelmektedir.

Halbuki, bir felâket neticesinde adedleri istediği kadar kabarıklık olsun, mecburî muhaceretin vuku bulduğu memleketlerin muhacir hareketinde görüldüğü gibi, aynı hal görülmez. Bu gibi muhacir zümreleri, kendi içinde düzeni bulunan bir cemiyetin tesadüfî ve keyfî olarak koparılmış parçalarıdır. Bu yüzden tehcir edildikleri cemiyete karşı bir diyeceğimiz yoktur. Uğradıkları felâketten yegâne mes'ul olan kendi talihleridir. İçine atıldıkları cemiyette de ayrı bir fonksiyonel manası olacak hiç bir hususî içtimâî zümre teşkil etmezler. Bu yüzden sosyal gerginliğe hususî bir mâna veremezler, sadece bir başka cemiyetin içinden keyfî olarak atılmış parçalardan ibarettirler. Hülâsa mecburî tehcire maruz kalan ve siyasî felâketlere kurban giden bu muhacirler, cemiyette tesadüfen vukua gelen bir keyfî *obje* halinde buldukları için, içtimâî inkişafın *süje* si sayılamazlar.

Bu mütalâaların icabi olarak hakikî bir içtimâî hareketle modern muhacir meselesi, sosyolojik bir mülâhazanın mevzuunu teşkil edecek mahiyettedir. Her iki takdirde de, yani uzvî bir içtimâî hareketle birdenbire, tesadüfen vâki bir içtimâî hareket halinde de şartları ne kadar farklı olursa olsun, içtimâî gerginlikler tevellüt edecektir. «İçtimâî gerginlikler teorisi» için içtimâî antropoloji bilgisi ile alâkalı telâkkiler karşısında işe yarayacak bazı kazançların elde edilmesi sosyal gerginliğin yeni bir manzarasının ortaya çıkması mümkün olacaktır.

İçtimaiyatçıların mühim bir kısmı uzun zamanlar iktisadî-siyasî münasebetlerin şekillenmesinin içtimâî gerginlikleri izaha yet-

tiğini zanneylemişlerdir. «İstismar» a, «tazyik» e, «sefalete düşme ye maruz bir takım insanlar farzohmur. Bu insanlar «tevettür ve gerginlik» hayatı yaşarlar. Bu istismar ve tazyik muayye nbir dereceye gelince gerginliğin gayrikabili tahammül bir hal aldığı görülür, o zaman bir ihtilâl veya kısmî bir ihtilâl vukua gelir.

Bu gerginlik tefazulünün nasıl tasavvur edildiğini bizim ileri süreceğimiz teorik mülâhazalar için ikinci derecede rol oynar. Ortodoks Marxistlerin dediği gibi «mutlak» sefalet mi, yoksa revizyonistlerin söylediği tarzda «izafi» sefalete düşme mi mevzuubahis? Aynı hatalı, fakat Marxistlerden öteye geniş ölçüde yayılan ve mevcut içtimaî münasebetlerin insanlara reaksiyonda bulunma vesilesi verdiği yolundaki tasavvura ait bir takım ince psikolojik farklardan ibarettir.

İlk defa sosyal antropolojinin öncüsü olan yeni içtimaiyat bize bu hususta sarih bir fikir vermiş bulunuyor : Bu gibi münasebetler muayyen bir insan gurubunda muta olan şeye karşı tatminsizlik yaratan sosyal-psikolojik reaksiyonlara meydan veriyor. Bu ruh hali umumî bir tezahür olunca «içtimaî gerginlik» diyeceğimiz hadise meydana gelecekti. Daima ve her yerde aynı işaretlerle beliren tesirlerle görünecek bizatihi ve lizatihi umumî bir içtimaî münasebet yoktur. Hiç bir baskı ve hiç bir istismar, hiç bir sefalet hali mutlak veya izafi olarak muayyen bir zümre, hatta milyonları bulan yığımlarca asırlar ve asırlar boyunca sabırla tahammül edilemiyerek ve bir içtimaî gerginlik vücude getirecek derecede kuvvetli değildir. Diğer taraftan malûmdur ki, küçük içtimaî seviye farkları kuvvetli sosyal hareketlere meydan vermektedir. Almanyadaki köylü harpleri, nisbeten çok şiddetli istismar hadiselerinin vuku bulduğu Şarkta görülmez. Aynı içtimaî münasebetler, bir yerde hiç bir ihtilâl hareketine meydan vermezken bir başka yerde iktisadî istismarın daha az olduğu bir yerde ayaklanmaya sebep olabilir.

Yeni sosyal antropoloji içtimaiyata şu görüşü aşıyor : Aynı içtimaî vaziyette bulunan muhtelif insan zümreleri, muhtelif şekilde reaksiyonda bulunurlar, bilmukabele aynı reaksiyonlar daima aynı neticeleri tevliit etmez. Kurtuluşlarını ampirik sosyal tetkiklerin tesbit ettiği içtimaî gerginlikler, muta oldukları içtimaî münasebetler içinde bizi belli bazı içtimaî illetlere götürürler. Fakat yalnız bu şartlar altında gerginlik arzedeleyen cemiyet azalarına, insan gurublarına nisbetle, bu manada dinî, yahut ırkî, yahut millî ön safda bulunan sosyal gerginlikler mevcuttur. Bu gibi gerginliklerin sebepleri, bir gaye peşinde cehdeden insan zümreleri he-

deflerine doğru yürürken, içtimâî bir monopol ile, yahut herhangi bir içtimâî tazyik ile karşılaşırsa vakia olan fonksiyonel ehemmiyetlerine tekabül edecek derecede bir tanınma ve değerlenmeden mahrum kalırlarsa *içtimâî* (yani cemiyetin asıl içine doğru müessir) olarak tavsif edilebilirler.

Başka yerlerde iptidâî, cehid ve gayretten mahrum kitleler asırlar boyunca aynı kalmışlar, belki de dinî tasavvurların veya *tarik, stand* nizamının verdiği itiyadların tesiri altında sağır ve sabırlı bir durum takınmışlardır. Diğer taraftan içtimâî kayıdsızlık içinde bulunan üstün *stand*'lar (Geiger) değil, daima en geniş manada «Elite - güzideler, seçkinler», sosyal gerginliklerin ağı içinde rol ifa ederler. Çünkü onlar «Spannbar - Gerilebilir» unsurlardır. Paslı bakır bağlar değil, çelik çubuklar gerilebilir ve dinamik bir potansiyel arzederler.

Bu husus için en faydalı misal, Gargm sanayi memleketlerinde XIX uncu asırdaki işçi hareketinde görülür. Bu hareket genç sosyoloji ilmine usullerini değerlendirmek, inceleme yapma fikirlerini kuvveden fiile çıkarma hususunu benimseme imkânını vermişlerdir. Çevre fikrine müteveccih sosyologlar bu orijinal hareketi, ihtilâlcî, ıslahatçı, burjuva ve muhafazakâr istikametlerde araştırma mevzuu yapmalarına şaşmamalıdır.

İşçi hareketi ile alâkalı eski teori bilindiği gibi doğmatik Mar-kist çevre düşüncesine tâbi olarak sermayenin terakümüne paralel veya müterakki bir sefalet düşüncesinin «kapitalizmin mezar kazıcısı» ve proletaryanın mukadder tarihi misyonunun icrası olarak ihtilâl iradesini vücade getirdiğine inanmakta idi. Hatta Benedetto Croce, Marx'm sınıf mücadelesi teorisine kat'î bir nazarla bakmış, genç Marx'istler de esasında aynı fikirde ısrar eylemişlerdir. Meselâ Georg Lukacs, kapitalizmin esasının ve inkiraza mahkûmiyetinin, proletaryanın sınıfî durumu ve üzerine düşen misyonu kavraması sayesinde mümkün olacağını düşünmektedir. Stefon Szende açıkça şöyle diyor : «Marxizm bir doktrin olarak ihtilâl iradesinin hareket haline geçirilmesi teorisidir» [1].

Buan nazaran sınıf suurunu vücade getiren sınıf durumu ihtilâlî vücade getirmeğe mecburdur. Böyle bir kaziyeden şunu istidlal etmek lâzımdır : Bir proleter ferd veya gurub, bu sınıf durumu içinde ne kadar *gergin* ise proleter suuru ve proleter mücadelesi de o

[1] Bk. «Europäische Revolution», Zürich Nev-York 1945. R. König, bu kaynaktan (Zociologie heute, 1949) da bahseder.

nisbette canlıdır. Keza bu vaziyette proletaryanın ne kadar büyük bir kısmı, tarihi vazifesini ifa için terbiye edilmişse bu kısım o nisbette umumî işçi hareketinin öncülüğünü yapacaktır. Kapitalizmin sanayi ordusundaki yeri ne kadar belirli ise — yani kapitalin hususî terekübünde toplanma ve yığınlaşma şekilleri ne kadar yüksek olursa — Marx'ın telâkkisini takiben bunlar o nisbette bizzat kapitalizm vasıtası ile kapitalizmin mezarını erken kazma, onun sevk ve idaresini çözen sınıf kadrosu olma bakımından terbiye edilmiş olacaktırlar.

Halbuki, Garbin bütün klasik sanayi memleketlerindeki işçi hareketleri tarihi açıkça gösteriyor ki, modern işçi hareketinde kat'î ve müessir ânu yaratanlar proleter kaynaklardan gelme «İlk proleterler - Urproletarien» değil, orta sınıftan gelen «Yeni proleterler» dir. Marx'ın sözlerini anlıyan ve kendi tarzına göre onu kurtarıcı bir vakıa haline koyan proletarya, en zavallı ve en sefil proletarya güruhu değil, menşe, an'ane, hayat standardı itibariyle küçük burjuva tabakasından gelen proletarya zümresidir. İşte asıl bu zümre siyasî, sendikal, kooperatifimsi mücadele organizasyonları kurmakta, bu gayesinde dikkate şayan bir idealizm ve ferakat göstermektedir.

İlk siyasî işçi partilerini kuranlar, ilk sendikalizm parolalarını ortaya atanlar kapitalist (en yüksek derecede «sabit sermaye» nin iştirak ettiği) büyük sanayiın tipik vasıfsız veya yarı vasıflı proletaryası değil, küçük sanatlarda kalifiye işçiler, ekseriya küçük, orta işletmelerdeki ihtisas işçileri (gayri müstakil zanaatkârlar) dir. Proletarya mücadeleleri ve *güçideleri* (Elite) içinde alâka çekici hususî bir problem teşkil eden *münevver* i bir tarafa bırakabiliriz [2]. Asıl işçi hareketi bu suretle kapitalizm öncesi devrede küçük sanatlarda kalifiye bir hale gelmiş işçilerin işidir. Meselâ Anglo-Sakson memleketlerde Craft-Union'lar, Almanyada Meslek teşekkülleri bu kabildendir. En yüksek proleter organizasyon vaziyeti, en az kapitalistce organize edilmiş — meselâ matbaacılar, maden işçileri ihtisas erbabı... gibi — mesleklerde görülmüştür. Bil mukabele işçi hareketinin klasik çağı sonlarına kadar asıl kapitalist büyük sanayi memleketlerinde ise en zayıf sendika teşkilâtı görülmüştür.

[2] Bk. R. Michels : Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie, Leipzig 1925.

Bu hadiseyi sınıf durumunun merkezi ehemmiyeti haiz vakıası olarak görmek istiyen içtımâî gerginlikler nazariyesi böylece yanlış bir neticeye götürülmüş oluyor. Açıkça gârülüyor ki, sosyal realitede içtımâî dinamizmi vücade getiren gerginlikler büsbütün başka sebeblere tabidir. Bu sebepleri ise içtımâî muhit telâkkisinin kudreti hakkındaki tek taraflı teori asla düşünmemiştir.

Elverişli bir çalışma faraziyesi elde etmek için yukarıda Marxist teori ile içtımâî tarihe müstenit şeniyet telâkkisi arasındaki antinomiye gözönüne almalıdır. Asıl mesele muayyen bir içtımâî kader karşısında insanların sahib oldukları tasavvurla alâkalıdır. Gerginlik, ancak *gerilebilir* maddeleriden beklenir. Cehidsiz, sağır, aşağı seviyeli insan tipi, plân, tasarı, fedakârlık, sebat ve mukavemet isteyen içtımâî bir hareketin taşıyıcısı olamaz. Böyle bir insan tipi belki bazı darbelere girisebilir, bazı tahribat yapabilir. Fakat hiç bir sağlam teşkilât kuramaz, hiç bir içtımâî ihtilâli zorlayamaz.

Onsekizinci asır, malûm olduğu üzere, içtımâî gerginliği gevşetti. Bu esnada uzun zamandan beri yeni, yaratıcı, teknik ve teşkilâtçı telâkkilerle sıçramalar yapan içtımâî *güzideler* rolündeki eski idareci tabakaları çözen burjuvazi muvaffak oldu. Fakat bunun arkası sıra yeni içtımâî meselelere meydan verdi, yani gerginlikler vücade getirdi. Vücade gelen bu gerginlikler, proletaryanın alâkalı olduğu sosyal ekonomik vakıalardan mütevellit değildir. Cehitli ve gayretli proleter kitlesi çoktan beri zaten mevcuttur. Kapitalizmin teşekkülü esnasında da mevcuttur ve «Ücretin tunç kanunu» na tabi bulunmaktadır. Fakat bu mevcudiyeti ile hiç bir içtımâî gerginlik vücade getirmiş değildir, hiç bir «gerilmiş enerji», yarınki içtımâî harekette çalışacak hiç bir kabiliyetli zabitler zümresi, vazifesinas askerleri yoktur. Mevcut olan şey yalnız ve yalnızca «paçavra içinde proletarya - Lumpenproletariat» dan ibaretir. İşçi hareketinin azaları gibi şefleri de eski *güzideler*, *seçkinler* sınıfının mensupları veya onların oğulları, orta sınıf denen tatabanın fedakâr, müstakil düşünceli insanlarıdır [3]. Bunlar neseb, hatı-hareket ve kabiliyet itibarile asıl proletaryadan ayırıdır. Hülâsa revizyonistlerin kabul ettikleri gibi sefalet münhasıran *iktisadî bir vakıa* olarak sınıf mücadelesinde hiç bir hususî hareket verici

[3] Bk. K. V. Müller : Arbeiterbewegung und Bevölkerungsunfrage, Gewerkschaftsarschivs, Jena 1927. Keza aynı müellif : Zur Rassen und Gesellschaftsbiologie des Industriearbeiters, in Archiv für Rassen und Gesellschaftsbiologie, C. 29, Defter : 2.

tesir icra etmemiştir. Bu hareketi yapanlar, işçi sınıfının «Üst tabaka - Oberschicht» ni teşkil edenlerdir.

Fakat sonradan revizyonistler aynı derecede keskin ve teferuatlı bir çevre nazariyesine yeniden tutuldular. Şöyle ki, onlara göre işçi hareketlerinde tesirleri olan bu üst işçi tabakası, daha iyi bir yaşayış, gıda ve terbiye durumuna ve ifkânlarma sahiptirler ve bu itibarla bütün proletaryanın mücadele rehberliğini yapmışlardır. Başak bir ifade ile geri kalmış işçileri de aynı yaşayış, gıda ve terbiye imkânlarına sahip kılacaklar, onlar da feragat ve fedakârlık timsali olarak müşterek dâva için mücadele edeceklerdir.

İşte bu noktada sosyal antropoloji tekrar kendi tesirini gösteriyor. Sosyal antropolojiye göre işçi hareketinde rehberlik edenler «iyi vaziyette oldukları» için değil, büsbütün başka sebeplerden dolayı bu hareketlere girişmişlerdir. Bu sebepler şunlardır :

1 — Rehber olan yukarı, üst işçi tabakası doğuştan zekidirlers. Bunlar kapitalizm öncedi devrin gündelikçileri değil, eski, tecrübe görmüş usta zümresi mensublarıdır. Kabiliyet ve iktidarlari («Craft-Union») sayesinde mevcut monopolden istifade ederek vasıfsız işçilere alt-tabakaya nisbetle bazı imtiyazlar elde etmişlerdir [4]. Bunlar idealizm ve feragatleri tesirile vasıfsız işçilerle kendilerini mütesanit hissetmektedirler.

2 — Zekâları ve içtimâî ahlâkları sayesinde sert içtimâî mücadeleler, ideal ve ahlâkî neviden gayeler peşinde rehberlik kabiliyetini haizdirler.

3 — Kapitalist işletme ve organizasyonların âni ve şaşkırtıcı yıkılışı tesirile proterleşen orta sınıf ailesinin takviyesi ümidinin zaif olmasına rağmen ecdadlarının burjuva zihniyeti gönüllerinden çıkarıp atmadılar. Onlar sosyalizmden bahsederken, şerefli bir hayat temin eden, imkân nisbetinde zati olan bir evciğezi içinde rahat ve hür bir küçük burjuva hayatı teminatım veren bir rejim kastediyorlardı. H. de Man işçi sosyalizminin bu psikolojik cephesini çok iyi tasvir eylemiştir.

XIX uncu asrın işçi hareketi bugün yerini büsbütün başka meselelere terkeylemiştir. Bu gün, dün ile mukayese edilemeyecek bir

[4] Bu fark tarihî bakımdan doğru değildir. Bir taraftan öğrenilmemiş, vasıfsız «An'ane meslekleri» vardır ve kendine mahsus bir bilgi ister. Öte taraftan her işe gelir vasıfsız işçiler mevcuttur.

manzara arz ediyor. Hatta bazı cephelerden diğer sınıflara göre işçi, imtiyazlı durumdadır. İşçi sınıfı ancak «Fukaranın fukarası» olmaktan çıkmıştır. «Zincirlerinden başka kaybedecek çok şeyi bulduğu» nu da bilmektedir. Bazı memleketlerde, bilhassa Almanya'da sayısı oldukça kabarık bir tabaka, iktisadî bakımdan işçi sınıfının dünündadır. Muhacirler (buna harb, infilasyon, politika kurbanlarını da ilâve edebilirsiniz) Doğu Almanya'da ve eski Tuna monarşisinde Almanlarla sakin sahalardan vaki tehcirler, esasen tazminat ve işgal dertleri içinde yüzen Batı Almanya'da 12 milyon insanın akınına sebep oldu. Varlarını, yoklarını kaybeden bu zavallılar, zaten binbir sıkıntı içinde bulunan Batı Almanya'da, birdenbire proleterleşmelerini gayriâdil bulmuşlar, tıpkı geçen asırdaki Proletaryanın psikolojisini taşımağa başlamışlardır. Bütün içtimâî sınıf ve tabaka mensuplarından, bilhassa Doğu Almanyanın sert, orta sınıf an'anelerine bağlı zümrelerinden teşekkül eden bu muhacirler kitlesi içinde *gerilebilir* unsurlar mevcuttur. İlk nazarda muhacirlerin durumu ile geçen asırdaki sanayi amelesinin vaziyeti arasında bir paralellizm görülür. İşgal devletlerinin müsaadesi çıkar çıkmaz muhacir organizasyonları, bir mantar gibi birden ortaya çıkmışlardır.

Bu hal o kadar inkişaf etmiştir ki, matbuatta, meselâ B H E remzini taşıyan siyasî bloklar karşısında, bunlara «beşinci sınıf» dendiği görülmüş, böylece XIX uncu asırda «Üçüncü sınıf» m, yani proletaryanın arkası sıra bir beşinci sınıfın ortaya çıktığına işaret olunmuştur.

Acaba böyle bir paralellizm var mıdır? XIX uncu asırda gerçek bir «sınaî ihtilâl» neticesi proletaryaya aktarma olmuş, içtimâî hayatları sekteye uğramış sınıf ve tabakalardan müteşekkil bir proletarya vardı. İçtimâî tekâmül içinde *uzvî* bir *vetire* bahis mevzuudur ve buna karşı reaksiyon da aynı şekilde *uzvî*dir. İçtimâî gerginlikler içine girebilen gerilebilir tabakalar, bu tekâmüle karşı mücadeleye girişmişlerdir. Bir bütün halinde düşünülecek içtimâî tekâmülün zarurî fonksiyonu olarak, hattâ bu fonksiyonu ilâhi bir missiyon farzederek dâvalarını ele almışlardır. Muhacirler meselesi ise bu vasfı haiz değildir. Yani içtimâî inkişafın *uzvî* yürüyüşünden çıkmış spesifik bir zümre teşkil etmezler. Muhacirler, keyfî bir iradenin kurbanı olan ve içlerinde tenbel, çalışkan, gayretli ve gayretsiz, seki ve ahmak her nevi insanın bulunduğu bir topluluk

farzederler, hicret ettikleri vatan parçalı için ağır bir yük halinde-
dirler [5].

XIX uncu asrın işçi hareketi, işçi sınıfının büyük sanayi cemi-
yeti için zarureii fkrine sahibdir. «Senin kuvvetli kolun isterse bü-
tün çarhlar duracaktır.». Halbuki muhacirler, kendileri olmaksızın
hicret ettikleri memleketin iktisadî hayatının durmayacağına kani-
dirler. Yalnız kendilerinin bu memlekete gelmesiyle ortaya çıkan güç-
lüklerin yenilenmesi lüzumunu düşünürler. Bu gibi ayrılıklar, içtimâî
psikoloji zaviyesinden çıkış noktası teşkil ederler.

Muhacirlerin hedefi, proletaryanın durumundan çok aşağı ola-
rak hususî vaziyetini, eski içtimâî durumlarını yeni çevrelerinde
tekrar elde etmektedir. Bazılarının muhacirlere bir missiyon yük-
lemek istemelerine rağmen, muhacirlerin kendileri hiç bir zaman
bir missiyon ifası ile mükellef bilmezler. «Beşinci sınıf» olarak kol-
lektif bir halde yeni cemiyete girmek gibi bir dâvaları yoktur. Her
muhacir cemiyet içinde *ferdî* bir intibak imkânı arar [6]. Yeni ka-
bul edildikleri memlekette mevcut içtimâî nizam, kendilerince hiç
bir zaman tenkit mevzuu olmamıştır, bilâkis nizam ve kaidelere
uyarlar, kıymet hükümlerinin benimserler.

İçtimaiyat bakımından bu noktada an'anevi işçi hareketi ile,
tahin proleterleştirdiği muhacir kitlesi arasındaki alâka enteresan-
dır. Harab ve perişan şehirler iskân imkânı arzetmediği için Doğu
Almanyanın köylü, küçük burjuva ve müstahdemleri bir «Subprole-
tarait - Proletar altı tabaka» olarak her tarafa dağılmış bulunuyor-
lar. Buldukları yerlerde «İçtimâî mesken inşaatı» [7] politikası-
nın yardımı ile şehirlerde ve sanayi bölgelerinde büyük kışlavari
meskenler inşa edilmektedir. Bir defa yerleştirilen bu muhacirler,
artık kendilerini Doğu Almanyalı köylü, küçük burjuva ve müstah-
dem değil, büyük sanayi işçisi, mevcut işçi cephesini kuvvetlendiren
teşkilâtlı proletarya olarak hissediyorlar. Kendileri ve çocukları bun-
dan böyle muhaceretten evvelki Almanyanın eski işçi sınıfının bu-
lunduğu içtimâî vaziyete girmiş demektirler.

[5] Bk. Fr. Edding : Die Flüchtlinge als Belastung und Antrieb der west-
deutschen Wirtschaft, Kiel «Weltwirtschaft Enstitüsü» neşriyatı, 1952, Defter
12 : «Muhacirler olmaksızın Batı Almanya ekonomisi başka bir manzara gös-
terirdi. Maamafih bu manzara her halde pek fena olmazdı».

[6] Bk. K. V. Müller : Heimatvertriebene Jugend, Göttingen 1954.

[7] Bu tabir «Sebes mesken inşaatı» tabirine karşı olarak kullanılmak-
tadır.

Maamafih, mesele bununla bitmiş olmuyor. Doğru Almanyalı köylü aileleri, an'anelerine bağlılıktan ayrılmamakta, bir gün eski yurtlarına dönmeği ümit etmektedirler. Bu aileler şaşılacak bir enerji ile yeni nesillerine ziraat ekonomisi terbiyesi veriyorlar. Sanayi bölgelerinde ziyade iş yerlerine yakın banliyöleri tercih neticesinde kiralanmış veya satın alınmış küçük arazi üzerinde arasına ekip biçmek imkânını arıyorlar. Bu hal kendilerine yalnız daha iyi bir hayat temini ile kalmamakta, onlara bir itibar ve değer şuuru da aşılamaktadır. Yeni sınıfdaşları ile, yani proleterlerle senli benli olmaktan çekinmekte, kendilerini sanayi amelesinden başka bir şey olduklarını hissetmektedirler. Son derece şiddetli bir enerji ile güttükleri asıl içtimâî gaye şudur : *Proletaryaya sathı üzerinde tekrar yükselme*. Bu gergin cehit ve gayret şuuru, içtimâî bir vasiyetname halinde, bu muhacir ailelerinin gelecek nesillerine de intikal etmektedir.

Birkaç sene evvel Schleswig-Holstein muhacirleri arasında işsizlik arttığı zaman bunun reaksiyonu eski gerginlikler teorisinin ümit ettireceği gibi, sosyal-demokrasiyi kuvvetlendirme şeklinde değil, yeni «Muhacirler partisi — B H E» ni takviye şeklinde netice vermişti. Aynı ölçüde değilse bile ona yakın nisbette Bavyerada ve Aşağı Saksonyada da durum bu manzarayı göstermektedir. 1953 Batı Almanya Federal Meclisi seçiminde B H E cilerin reyleri sosyal-demokratlara değil, burjuva partilerine teveccüh etmiştir. Hülâsa bazı benzerliklere rağmen, muhacir ve mülteciler arasındaki içtimâî gerginliği, kendi nevi'ne mahsus bir içtimâî mesele olarak kabul etmeliyiz. Klasik manada anlaşılan «Sosyal mesele» ile, yani proletaryaya meselesi ile karıştırmak ne içtimâiyat bakımından, ne de ideolojik zaviyeden doğru olmayacaktır.

Nakleden : *F.Z.F.*